

- OECD Publishing, Paris/Eurostat, 2018. https://www.oecd.org/en/publications/oslo-manual-2018_9789264304604-en.html
- Pantielieieva, N. M. *Finansovi innovatsii v bankivskii systemi: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Financial Innovations in the Banking System: Theory, Methodology, Practice]. Kyiv: UBS NBU, 2014.
- Peresada, A. A. *Upravlinnia investytsiinym protsesom* [Investment Process Management]. Kyiv: Libra, 2002.
- Prigozhii, A. I. *Novovvedeniya: stimuly i prepyatstviya. Sotsialnyye problemy innovatiki* [Innovations: Incentives and Obstacles. Social Problems of Innovation]. Politizdat, 1989.
- Prokopets, L. V. "Innovatsii yak faktor ekonomichnoho zrostannia" [Innovation as a Factor of Economic Growth]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho in-tu. Seriia «Ekonomichni nauky»*, iss. 4 (2010): 114-120. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2010_4_21
- Rubanov, P. M. "FinTech innovatsii yak determinanty rozvytku natsionalnoi ekonomiky" [FinTech Innovations as Determinants of the Development of the National Economy]: *dys. ... d-ra ekon. nauk*: 08.00.03; 08.00.08, 2020.
- Shevliuha, O. H., and Olefirenko, O. M. "Doslidzhennia vplyvu tekhnolohichnykh innovatsii na rynek tekhnolohii i rozvytok pidpriemstva" [Research of the Technological Innovation Impact in the Technology Market and Enterprise Development]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, no. 4, part 1 (2011): 38-44. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/22704/1/mmi2011_4_1_38_44.pdf
- Shumpeter, Y. *Teoriya ekonomicheskogo rozvitiya. Issledovaniye predprinimatelskoy pribyli, kredita, protsen-ta i tsikla konyunktury* [Theory of Economic Development. An Investigation of Entrepreneurial Profit, Credit, Interest, and the Business Cycle]. Progress, 1982.
- Stepanenko, D. M. "Klassifikatsiya innovatsiy i yeye standartizatsiya" [Classification of Innovations and Its Standardization]. *Innovatsii*, no. 7 (2004): 77-79.
- Tidd, J., and Bessant, J. R. *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change*. Chichester: Wiley, 2020.
- Yakovets, Yu. V. *Epokhalnyye innovatsii XXI veka. Mezhdunar. in-t P. Sorokina – N. Kondrateva* [Epochal Innovations of the 21st Century. Intl. Institute P. Sorokin – N. Kondratieva]. Ekonomika, 2004.
- Zavlin, P. N., and Vasilov, A. V. *Otsenka effektivnosti innovatsiy* [Evaluation of Innovation Effectiveness]. Biznes-prensa, 1998.

УДК 338.2

JEL: D22; O38

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-202-210>

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

©2024 ГРИГАЛЮНАС Д. В.

УДК 338.2

JEL: D22; O38

Григалюнас Д. В. Роль держави в інноваційному розвитку підприємств

Мета статті полягає в дослідженні ролі державної підтримки в інноваційному розвитку підприємств. У статті розглянуто основні проблеми, що стримують інноваційну діяльність, такі як недостатнє фінансування наукових досліджень, обмежений доступ до передових технологій, слабка взаємодія між науковими установами та бізнесом, а також недосконалість механізмів комерціалізації інновацій. Війна в Україні створює додаткові виклики, що призводить до скорочення фінансування, руйнування інфраструктури та відтоку фахівців, ускладнюючи розвиток інновацій. Аналізуючи та узагальнюючи наукові роботи як українських, так і закордонних дослідників, визначено, що державна політика відіграє ключову роль у створенні сприятливого середовища для інноваційної діяльності. Важливими інструментами для підтримки інноваційного потенціалу є національні програми фінансування, податкові пільги, гранти та субсидії, розвиток інноваційних кластерів і технопарків, а також участь у міжнародних програмах, таких як "Horizon Europe". У результаті дослідження виявлено, що попри чинні механізми підтримки, державне фінансування інноваційної діяльності залишається недостатнім і потребує розширення. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення державної підтримки, серед яких: розширення переліку податкових пільг, створення інноваційних кластерів, сприяння співпраці між бізнесом і наукою, а також адаптація чинних програм під реалії воєнного часу. Подальший розвиток інноваційної діяльності в Україні потребує комплексного підходу, спрямованого на зміцнення підтримки з боку держави, залучення міжнародних партнерів та створення сприятливого інноваційного середовища для підприємств, що полегшить інтеграцію країни у світову економіку та сприятиме довгостроковому економічному зростанню.

Ключові слова: інноваційний розвиток, державна підтримка, підприємства, інновації, фінансування, конкурентоспроможність.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 28.

Григалюнас Дмитро Валерійович – аспірант кафедри управління та адміністрування, Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (вул. Миросицька, 1, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Ka11200202@student.karazin.ua

Hryhaluin D. V. The Role of the State in the Innovation Development of Enterprises

The aim of the article is to study the role of the State support in the innovation development of enterprises. The article discusses the main problems that hinder innovation activity, such as insufficient funding for scientific research, limited access to advanced technologies, weak interaction between scientific institutions and business, as well as imperfection of mechanisms for commercialization of innovations. The war in Ukraine creates additional challenges, leading to funding cuts, infrastructure destruction, and the outflow of specialists, making it difficult to develop innovations. Analyzing and summarizing the scientific works of both Ukrainian and foreign researchers, it is determined that the State policy plays a key role in creating a favorable environment for innovation activity. Important instruments to support innovation potential are national funding programs, tax incentives, grants and subsidies, the development of innovation clusters and technology parks, as well as participation in international programs such as "Horizon Europe". As a result of the study, it is found that despite the existing support mechanisms, the State financing of innovation activity remains insufficient and needs to be expanded. Recommendations for improving the State support are proposed, including: expanding the list of tax benefits, creating innovative clusters, promoting cooperation between business and science, as well as adapting existing programs to wartime realities. Further development of innovation activity in Ukraine requires a comprehensive approach aimed at strengthening the State support, attracting international partners and creating a favorable innovation environment for enterprises, which will facilitate the country's integration into the world economy and promote long-term economic growth.

Keywords: innovation development, State support, enterprises, innovations, financing, competitiveness.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 28.

Hryhaluin Dmytro V. – Postgraduate Student, Department of Management and Administration, Educational and Research Institute «Karazin Business School» of V. N. Karazin Kharkiv National University (1 Myronosytska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Xa11200202@student.karazin.ua

Розвиток інноваційного потенціалу підприємств є ключовим фактором для підвищення їх конкурентоспроможності. До ключових проблем, що впливають на інноваційну діяльність підприємств, належать: недостатні можливості фінансування наукових досліджень з боку як держави, так і самих підприємств; обмежений доступ до передових технологій; слабка співпраця між науковими інституціями та бізнесом, а також недосконалі механізми комерціалізації інновацій. Окрім цього, війна в Україні призвела до додаткових труднощів, зокрема суттєвого скорочення фінансування науково-дослідних проектів та інноваційної діяльності, руйнування інфраструктури та відтоку фахівців, що ще більше ускладнює розвиток інновацій.

Таким чином, актуальність даної теми визначається необхідністю визначення шляхів подолання перешкод, які стримують інноваційну діяльність підприємств, особливо в умовах додаткових викликів, спричинених війною в Україні. Це охоплює пошук джерел фінансування та кредитування інноваційного розвитку, поліпшення доступу до передових технологій, зміцнення співпраці між наукою та бізнесом і вдосконалення механізмів комерціалізації інновацій.

Дослідження українських вчених, таких як Ілляшенко С. [1], Боковець В. [2], Савастеева О., Журавльова Т., Склярів Д. [3], висвітлюють різні аспекти державної підтримки інноваційного розвитку. Ці автори підкреслюють важливість створення ефективної державної політики та механізмів підтримки інновацій для забезпечення сталого розвитку підприємств. Аналіз закордонних дослідників, таких як Шумпетер Й. [4], Нельсон Р. [5], Лундвалл Б. [6], Портер М. [7], свідчить, що ефек-

тивна державна політика може стати вирішальним фактором у розвитку інноваційного потенціалу підприємств. Їхні роботи підкреслюють необхідність створення національних інноваційних систем, де держава відіграє ключову роль у фінансовому, нормативно-правовому та організаційному забезпеченні інноваційного процесу.

Метою статті є дослідження ролі державної підтримки у стимулюванні інноваційного розвитку підприємств.

Ефективна інноваційна діяльність, яка є основою успіху будь-якої країни, потребує державної підтримки та, зокрема, фінансування інноваційних проектів, особливо для малого та середнього бізнесу, задля можливостей впровадження нових технологій. Також бракує ефективної взаємодії між науковими установами та підприємствами, що ускладнює комерціалізацію наукових розробок. Чинна нормативно-правова база не забезпечує належного захисту інтелектуальної власності та не стимулює активне впровадження інновацій. Низький рівень інноваційної культури серед бізнесу та недостатня мотивація до використання новітніх технологій також залишаються значними перешкодами.

В Україні постійно впроваджують державні програми для стимулювання розвитку інноваційних технологій, серед яких можна виділити такі:

- ✦ програма «Український фонд стартапів», яка надає гранти для підтримки стартапів, що розробляють інноваційні продукти та технології на ранніх стадіях розвитку [8];
- ✦ програма розвитку інноваційних кластерів та технопарків, яка спрямована на підтрим-

ку науково-дослідних інститутів, університетів та підприємств, що взаємодіють у рамках інноваційних кластерів. Програма забезпечує сприятливе середовище для розвитку новітніх технологій [9];

- ✦ фінансування через програму "Horizon Europe". Це міжнародна ініціатива ЄС, у рамках якої українські підприємства можуть отримувати гранти для науково-дослідних проєктів та інноваційних розробок [10].

Ці програми спрямовані на створення інноваційного середовища, де підприємці, науковці та дослідники можуть об'єднувати зусилля для розвитку передових технологій і рішень. Вони не лише надають фінансову підтримку, але й забезпечують доступ до експертних знань, менторства та міжнародних контактів. Це стимулює появу нових стартапів, підвищує конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та сприяє інтеграції України в глобальний інноваційний простір. Завдяки таким програмам формується екосистема, яка підтримує повний цикл інноваційного процесу – від ідеї до комерціалізації та виходу на міжнародні ринки.

Проте в умовах війни важливо переглянути наявні програми підтримки, такі як «Український фонд стартапів» та інші, для їх адаптації під нові реалії. Через зруйновану інфраструктуру та відтік фахівців необхідні додаткові заходи для відновлення та збереження інноваційного потенціалу країни.

Поняття «інноваційне середовище» є ключовим у сучасних дослідженнях економічного розвитку та управління інноваціями. Вчені та дослідники досліджували це явище, зосереджуючись на різних аспектах його формування та впливу на економіку і суспільство. Наведемо визначення поняття «інноваційне середовище» в *табл. 1*.

Аналізуючи наведені визначення, можна зробити висновок, що інноваційне середовище – це комплекс економічних, соціальних, культурних і технологічних умов, які сприяють виникненню та поширенню інновацій. Незважаючи на різні акценти в дослідженнях, від економічних і соціальних факторів у Й. Шумпетера до технологічної інтеграції у К. Шваба та соціальних систем у Е. Роджерса, усі автори сходяться на думці про важливість створення сприятливого середовища для інноваційного розвитку. Це підкреслює необхідність системного підходу до формування інноваційного середовища, яке враховує взаємодію різних елементів та стимулює інноваційну активність на всіх рівнях.

Для підтримки та стимулювання інноваційної діяльності використовуються різноманітні інструменти, серед яких особливе місце займають гранти, субсидії та пільгове кредитування.

Гранти та субсидії є важливими інструментами для залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації інноваційних ідей, включно з науковими дослідженнями, розробкою нових продуктів і технологій, а також підтримкою стартапів. Розглянемо думки різних авторів щодо ролі цих механізмів у стимулюванні інноваційної діяльності.

М. Мазукато (*M. Mazzucato*) підкреслює, що державне фінансування через гранти та субсидії є ключовим для стимулювання інновацій, оскільки воно дозволяє брати на себе ризики та здійснювати довгострокові інвестиції в нові технології, які приватний сектор може уникати [14]. Б.-А. Лундвалл (*B.-Å. Lundvall*) наголошує на важливості національних інноваційних систем і ролі державної політики, включно з фінансовими механізмами підтримки, такими як гранти та субсидії, у сприянні навчанню та інноваціям у країні [15].

Таблиця 1

Визначення інноваційного середовища

Автор	Визначення, джерело
Йозеф Шумпетер	Інноваційне середовище – це сукупність економічних і соціальних умов, які сприяють виникненню та реалізації нових комбінацій у виробництві та підприємстві [4]
Майкл Портер	Інноваційне середовище – це національні умови та фактори, що впливають на здатність фірм конкурувати та впроваджувати інновації, сприяючи створенню конкурентних переваг на світових ринках [7]
Пітер Друкер	Інноваційне середовище – це організаційна культура та структура, які стимулюють пошук нових можливостей та систематичне впровадження інновацій у бізнес-процеси [11]
Клаус Шваб	Інноваційне середовище – це інтеграція технологій четвертої промислової революції в економічні та соціальні системи, що створює нові можливості для розвитку та зростання [12]
Еверетт М. Роджерс	Інноваційне середовище – це сукупність соціальних систем і комунікаційних каналів, що впливають на поширення нових ідей та технологій у суспільстві [13]

Пільгове кредитування є важливим інструментом підтримки інновацій, особливо для малого та середнього бізнесу. Через високі ринкові процентні ставки підприємствам часто складно отримати доступ до дешевих фінансових ресурсів. Для підвищення доступності інноваційних проектів держава впроваджує програми пільгового кредитування через державні банки, що дає можливість бізнесу залучати фінансування на вигідних умовах.

Ф. Агіон та П. Ховітт (*Ph. Aghion, P. Howitt*) підкреслюють, що фінансові обмеження можуть суттєво впливати на інноваційну діяльність фірм. Автори зазначають, що державне втручання, зокрема через пільгове кредитування, може зменшити ці обмеження та стимулювати дослідження і розробки [16]. Дж. Лернер (*J. Lerner*) звертає увагу на те, що державні програми фінансування, включно з пільговим кредитуванням, можуть відігравати важливу роль у розвитку високотехнологічних галузей. Він підкреслює, що належно спроектовані державні ініціативи можуть доповнювати приватні інвестиції та сприяти зростанню інновацій [17].

Держава забезпечує сприятливі умови для інновацій, застосовуючи різні механізми. Роль держави у стимулюванні інноваційного розвитку підприємств представлено на *рис. 1*.

На *рис. 1* відображено підхід до державної підтримки інновацій, де кожен елемент має свою важливу роль у стимулюванні підприємств до впровадження нововведень.

Фінансова підтримка та субсидії є основним двигуном для стартапів і компаній на ранніх етапах розвитку, які потребують інвестицій для досліджень і впровадження нових технологій. Однак

без належної інноваційної інфраструктури, такої як технопарки або бізнес-інкубатори, навіть ці фінансові ресурси можуть залишитися неефективно використаними.

Важливо також підкреслити, що розвиток людського капіталу є не менш значущим, оскільки без висококваліфікованих кадрів технологічні інновації неможливі. Тут роль держави полягає в підтримці навчальних програм та інвестиціях у наукові дослідження.

Одним із ключових моментів є те, що інноваційні компанії повинні мати спрощене регуляторне середовище. Це дозволяє їм швидше виводити свої продукти на ринок, не витрачаючи час на складні процедури ліцензування чи сертифікації.

Крім цього, держава може виступати в ролі партнера через державні замовлення та партнерства, надаючи перевагу інноваційним рішенням під час закупівель або співпраці з приватним сектором. Це також допомагає формувати попит на інновації та зменшувати ризики для компаній, що займаються розробками нових технологій.

Також важливим є вихід на міжнародну арену через інтернаціоналізацію інновацій, яка відкриває нові можливості для українських підприємств та залучає іноземні інвестиції.

Ще одним критично важливим елементом є підтримка венчурного капіталу та стартапів, що сприяє розвитку інноваційних ідей. У цьому контексті держава може виступати як гарант для інвесторів або запропонувати пільгові умови для високоризикових, але потенційно прибуткових проектів.

Зрештою, все це можливе лише за умов створення правових рамок для інновацій, де державна політика спрямована на стимулювання та захист

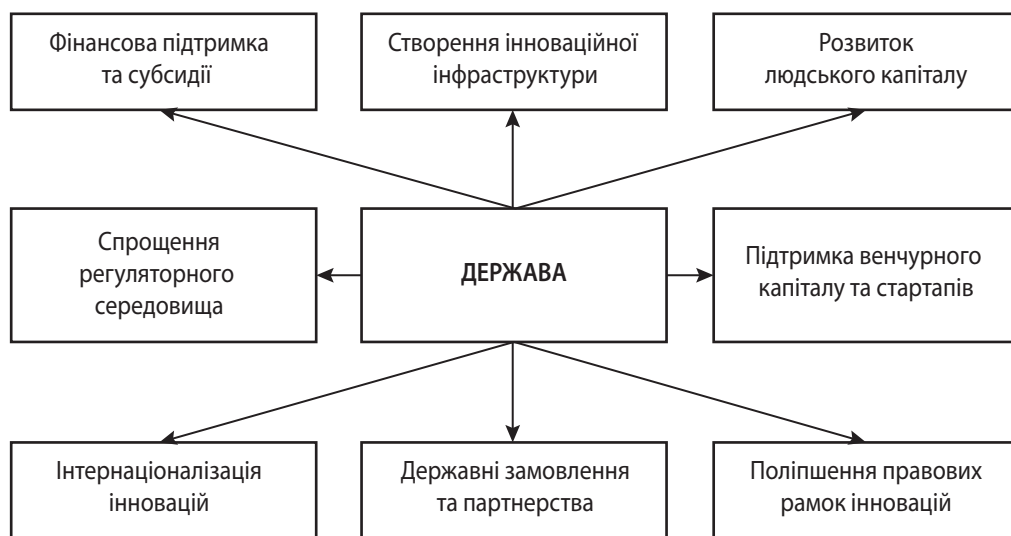

Рис. 1. Роль держави у стимулюванні інноваційного розвитку підприємств

Джерело: сформовано на основі [11].

інтелектуальної власності, розробку стратегій розвитку нових технологій та адаптацію законодавства до умов ринку, що швидко змінюються.

Усі ці елементи працюють у тісній взаємодії, формуючи загальний механізм інноваційного розвитку, де державна підтримка є ключовим фактором для успішного впровадження нових технологій в Україні. Завдяки такій комплексній системі держава не лише підтримує підприємства, але й сприяє їх інтеграції у світову економіку, забезпечуючи довгострокове економічне зростання.

Частка державних коштів у загальних витратах на інноваційну діяльність промислових підприємств залишається відносно невеликою. Попри важливість державної підтримки для стимулювання інновацій, підприємства в основному покладаються на власні ресурси або інші джерела фінансування (рис. 2).

Результати аналізу даних рис. 2 свідчать, що витрати з державного бюджету на інновації складають дуже малу частку в загальних витратах промислових підприємств. У різні роки цей показник коливається, але переважно він знаходиться на рівні декількох відсотків або навіть нижче 1%. Така низька частка державних коштів свідчить про надходження основного фінансування інноваційного розвитку з інших джерел, таких як приватні інвестиції, власні кошти підприємств чи іноземні гранти. Держава залишається учасником інноваційного

процесу, але її внесок у фінансування інновацій є допоміжним, а не основним.

Досвід провідних країн світу, таких як США, Південна Корея, Ізраїль та країни Європейського Союзу, наочно демонструє, що державна підтримка є важливим чинником розвитку інноваційної економіки. Ці країни успішно впровадили різноманітні механізми стимулювання інновацій, які можуть служити зразком для України у створенні ефективної інноваційної екосистеми.

У США діє одна з найбільш розвинених інноваційних систем у світі, де держава активно підтримує наукові дослідження та технологічні стартапи. Основними державними інституціями є Національний науковий фонд та Агентство перспективних досліджень у сфері оборони, які надають гранти для досліджень та підтримують впровадження інноваційних рішень [19]. Підприємства, які інвестують в інновації, також отримують податкові пільги, що робить цей процес більш привабливим. Крім того, велике значення надається залученню приватного капіталу через венчурні фонди, що прискорює розвиток стартапів.

У ЄС діє масштабна система підтримки інновацій, яка фінансується через такі програми, як "Horizon 2020" та "Horizon Europe" [20]. Ці ініціативи спрямовані на фінансування наукових досліджень у різних сферах, зокрема у сфері «зеленої» енергетики, цифрових технологій та медицини.

Рис. 2. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за рахунок коштів державного бюджету

Джерело: сформовано на основі [18].

У ЄС також активно розвиваються інноваційні кластери, де бізнес, уряд і наукові установи тісно співпрацюють для спільного створення нових технологій і рішень.

Південна Корея є яскравим прикладом країни, яка завдяки активній державній підтримці досягла лідерства у сфері інновацій. Влада країни інвестує значні ресурси в розвиток науково-дослідних центрів, надаючи гранти та субсидії для розробок у сфері високих технологій. Створення технопарків і пільгові умови для малого та середнього бізнесу сприяли тому, що інноваційні підприємства отримали стимул до зростання, що зробило Південну Корею одним із лідерів у технологічних розробках.

Ізраїль, який часто називають «нацією стартапів», є прикладом того, як державна політика може сприяти розвитку інноваційної економіки. «Ізраїльський інноваційний орган» відіграє центральну роль у підтримці стартапів, надаючи гранти та субсидії для компаній, що працюють у сфері інформаційних технологій та біомедицини. Держава активно співпрацює з венчурними фондами, що дозволяє значно прискорити розвиток стартапів і створення інноваційних продуктів.

Таким чином, досвід цих країн демонструє, що успішний розвиток інновацій потребує комплексного підходу, який включає фінансову підтримку, розвиток наукових досліджень, стимулювання стартапів і активне залучення приватного капіталу. Україні варто врахувати цей досвід для створення дієвої системи підтримки інновацій.

За сучасних умов в Україні здійснюються такі кроки для підтримки інновацій:

1. Законодавчі ініціативи.

Прийнято закони та програми для стимулювання інноваційної діяльності, наприклад закон «Про інноваційну діяльність» [21] та Програма інноваційного розвитку до 2030 року [22].

2. Податкові стимули для інноваційних підприємств.

Податкові стимули для інноваційних підприємств передбачають різноманітні пільги, спрямовані на підтримку науково-дослідних робіт і розвитку технологій. Так, підприємства, що інвестують у науково-дослідні проекти, можуть скористатися зниженими ставками ПДВ або звільненням від деяких податків. Окрім цього, інноваційні підприємства, які відповідають певним законодавчим критеріям, можуть отримувати податкові пільги або навіть звільнення від сплати податку на прибуток [23].

3. Митні пільги.

Звільнення від сплати митних зборів та податку на додану вартість при імпорті обладнання та матеріалів, які не виробляються в Україні [24].

4. Пільги для ІТ-сектора.

Спеціальний правовий режим «Дія.City» пропонує податкові стимули для ІТ-компаній та стартапів, включно зі зниженою ставкою податку на прибуток та альтернативою ПДФО у вигляді податку на виведений капітал [25].

5. Фінансова підтримка.

За державними програмами надаються гранти або здійснюється співфінансування для підприємств, що займаються НДДКР.

6. Створення технопарків та інкубаторів.

Держава сприяє створенню науково-технічних парків і бізнес-інкубаторів, де компанії можуть розробляти інновації та отримувати доступ до дослідницької інфраструктури. Технопарки та інкубатори надають можливості для розвитку інноваційних проектів, доступ до сучасної інфраструктури та сприяють зростанню технологічного сектора в Україні. Серед технопарків слід виділити UNIT.City [26], Sikorsky Challenge [27], Kharkiv IT Cluster [28].

7. Цифровізація та диджиталізація.

Розвиваються цифрові платформи для сприяння співпраці між державою, науковими установами та бізнесом. Прикладом є платформа «Дія», яка полегшує доступ до державних послуг і реєстрації бізнесу.

8. Міжнародна співпраця.

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Європейський Союз, у сфері інноваційної діяльності через різноманітні програми, наприклад "Horizon 2020", що сприяє обміну досвідом і фінансуванню інноваційних проектів.

Однак ефективність впровадження державної політики в інноваційну діяльність в Україні відстає від міжнародних стандартів. Вітчизняні програми з підтримки інноваційної діяльності страждають від обмеженого фінансування, а складні бюрократичні процеси стають серйозною перешкодою для підприємств, які хочуть отримати доступ до ресурсів. Тоді як такі країни як США та Ізраїль активно підтримують стартапи через масштабні гранти, субсидії та пільгове кредитування, в Україні ці механізми функціонують на незначному рівні та охоплюють обмежену кількість проектів. Крім того, слабка інтеграція бізнесу, наукових установ і держави гальмує створення інноваційних кластерів і технопарків – ключових елементів для успішного впровадження нових технологій. Відсутність активної співпраці між цими секторами обмежує можливості для комерціалізації наукових розробок і створення середовища, сприятливого для інноваційного розвитку.

Для ефективного стимулювання інноваційного розвитку в Україні необхідно не лише вдо-

сконалювати чинні механізми підтримки, але й впроваджувати нові інструменти, що відповідають міжнародним стандартам і найкращим практикам.

Розглянемо детально можливі напрями поліпшення інноваційного розвитку підприємств:

1. *Розширення переліку податкових пільг для підприємств, що інвестують у НДДКР.* Може включати впровадження податкових кредитів на витрати для досліджень та розробок, зниження ставок податку на прибуток для інноваційних компаній, а також звільнення від деяких видів податків на певний період.

2. *Створення платформ для комунікації та спільних проєктів.* Це дозволить об'єднати зусилля та ресурси всіх зацікавлених сторін. Може включати проведення регулярних конференцій, семінарів та воркшопів, створення онлайн-порталів для обміну інформацією та пошуку партнерів, а також розробку спільних програм фінансування проєктів.

3. *Створення нових і розвиток наявних технопарків,* надаючи їм фінансову підтримку, податкові пільги та адміністративне сприяння. Особливу увагу слід приділити забезпеченню технопарків сучасним обладнанням, а також залученню до роботи в них досвідчених наставників та менторів з різних галузей.

4. *Розширення функціоналу платформи «Дія».* Може включати створення розділів для стартапів та інноваційних компаній, надання доступу до інформації про державні програми підтримки, гранти, можливості фінансування та співпраці. Інтеграція платформи з міжнародними сервісами та базами даних полегшить українським компаніям вихід на глобальний ринок і залучення іноземних партнерів.

5. *Запровадження податкових пільг для інвесторів, які вкладають кошти в українські інноваційні компанії,* а також *забезпечення законодавчої підтримки краудфандингових платформ та інших альтернативних методів фінансування.* Створення сприятливих умов для приватних інвестицій підвищить динаміку розвитку інноваційних підприємств і дозволить їм швидше виходити на ринок.

6. *Створення інноваційних кластерів в Україні.* Це дозволить посилити взаємодію між підприємствами, науковими установами та державними органами. Кластери можуть надавати учасникам доступ до спільної інфраструктури, спільних дослідницьких проєктів та освітніх програм. Державна підтримка у вигляді грантів, податкових пільг та адміністративного сприяння допоможе розвитку кластерів та підвищить їхню ефективність.

7. *Упровадження в освітні програми університетів та шкіл курсів з підприємництва, інноваційного менеджменту та технологій.* Співпра-

ця з успішними компаніями дозволить студентам отримувати практичний досвід через стажування та проєкти.

8. *Активна участь у міжнародних програмах і проєктах,* наприклад таких, як "Horizon Europe". Це дозволить Україні переймати передовий досвід, отримувати доступ до міжнародного фінансування та технологій. Організація міжнародних конференцій, форумів та виставок в Україні приверне увагу іноземних партнерів та інвесторів. Укладання угод про співпрацю з провідними інноваційними країнами посилить позиції України на глобальній арені.

9. *Забезпечення державної підтримки для інноваційних підприємств, які постраждали від воєнних дій.* Це може включати пільгове кредитування для відновлення виробничих потужностей та надання грантів на реконструкцію дослідницьких центрів і технопарків у постраждалих регіонах.

10. *Цільова підтримка інноваційних проєктів, що сприяють обороноздатності та безпеці.* Виділення спеціальних грантів і субсидій для стартапів, що розробляють технології подвійного призначення, інноваційні рішення для підвищення кібербезпеки, захисту інфраструктури, а також для відновлення об'єктів критичної інфраструктури.

11. *Забезпечення фінансових стимулів для компаній, які наймають фахівців, що повертаються з-за кордону або евакуйованих з постраждалих регіонів.* Такі програми можуть включати субсидії на оплату праці, компенсацію витрат на переїзд та облаштування нових робочих місць.

ВИСНОВКИ

Для ефективного стимулювання інноваційного розвитку в Україні необхідно не тільки вдосконалювати чинні механізми підтримки, але й впроваджувати нові інструменти, адаптовані до умов воєнного часу. Це дозволить зберегти кадровий потенціал, підтримати інфраструктуру та створити умови для повернення в Україну фахівців. Таким чином, подальший розвиток інноваційної діяльності в Україні потребує комплексного підходу, спрямованого на зміцнення підтримки з боку держави, розширення міжнародної співпраці та створення сприятливого інноваційного середовища для підприємств. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2019. 278 с.
- Боковець В. В. Політика державної підтримки інноваційної діяльності підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017.

- Вип. 17. С. 211–214. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/47.pdf>
3. Савастєєва О. М., Журавльова Т. О., Скляров Д. Ю. Державна фінансова підтримка інноваційної діяльності в національних умовах неоіндустріального розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-31>
 4. Schumpeter J. A. *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle*. Harvard University Press, 1934. 255 p.
 5. Nelson R. R. *National Innovation Systems: A Comparative Analysis*. Oxford University Press, 1993. 560 p.
 6. Lundvall B.-A. *National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. Anthem Press, 2010. 404 p.
 7. Porter M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. The Free Press, 1998. 896 p.
 8. Ukrainian Startup Fund – Фонд розвитку інновацій. URL: <https://usf.com.ua>
 9. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-п#Text>
 10. Програма Горизонт Європа. URL: <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/he-programme/>
 11. Drucker P. F. *Innovation and Entrepreneurship*. Harper Business, 2006. 288 p.
 12. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Business, 2017. 192 p.
 13. Rogers E. M. *Diffusion of Innovations*. 5th ed. Free Press, 2003. 576 p.
 14. Mazzucato M. *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*. Anthem Press, 2013. 266 p.
 15. Lundvall B.-Å. *National Systems of Innovation: An analytical framework*. London: Pinter, 1992. 342 p.
 16. Aghion P., Howitt P. *Endogenous Growth Theory*. The MIT Press, 1997. 710 p.
 17. Lerner J. *The Government as Venture Capitalist: The Long-Run Impact of the SBIR Program*. *Journal of Business*. 1999. Vol. 72. No. 3. P. 285–318. DOI: <https://doi.org/10.1086/209616>
 18. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm
 19. Piore M. J., Colatati P., Reynolds E. B. NSF and DARPA as Models for Research Funding: An Institutional Analysis. *MIT*. July 2015. 31 p. URL: <https://ipc.mit.edu/wp-content/uploads/2023/07/NSF-and-DARPA-as-Models-for-Research-Funding-An-Institutional-Analysis.pdf>
 20. Horizon Europe. European Commission. 2021–2027. URL: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/horizon-europe_en
 21. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
 22. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-р#Text>
 23. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2577-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
 24. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
 25. Diia.City. URL: <https://city.diia.gov.ua>
 26. Інноваційний парк UNIT.City. URL: <https://unit.city/>
 27. Всеукраїнська Інноваційна екосистема "Sikorsky Challenge Україна". URL: <https://www.sikorskychallenge.com/>
 28. Харківський ІТ кластер. URL: <https://it-kharkiv.com/>

REFERENCES

- Aghion, P., and Howitt, P. *Endogenous Growth Theory*. The MIT Press, 1997.
- Bokovets, V. V. "Polityka derzhavnoi pidtrymky innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva" [The Policy of State Support of Innovative Activity of the Enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, iss. 17 (2017): 211-214. <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/47.pdf>
- "Dzherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv" [Sources of Financing of Innovative Activities of Industrial Enterprises]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm
- Diia.City. <https://city.diia.gov.ua>
- Drucker, P. F. *Innovation and Entrepreneurship*. Harper Business, 2006.
- "Horizon Europe". *European Commission*. 2021-2027. https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/horizon-europe_en
- "Innovatsiyni park UNIT.City" [Innovation Park UNIT.City]. <https://unit.city/>
- Illiashenko, S. M. *Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom: problemy, kontseptsii, metody* [Management of Innovative Development: Problems, Concepts, Methods]. Sumy: Universytetska knyha, 2019.
- "Kharkivskiyi IT klaster" [Kharkiv IT Cluster]. <https://it-kharkiv.com/>
- [Legal Act of Ukraine] (2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-п#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p#Text>
- Lerner, J. "The Government as Venture Capitalist: The Long-Run Impact of the SBIR Program". *Journal of Business*, vol. 72, no. 3 (1999): 285-318. DOI: <https://doi.org/10.1086/209616>
- Lundvall, B.-A. *National Systems of Innovation: An analytical framework*. London: Pinter, 1992.
- Lundvall, B.-A. *National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. Anthem Press, 2010.
- Mazzucato, M. *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*. Anthem Press, 2013.
- Nelson, R. R. *National Innovation Systems: A Comparative Analysis*. Oxford University Press, 1993.
- "Prohrama Horyzont IEvropa" [Horizon Europe Program]. <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/he-programme/>
- Piore, M. J., Colatat, P., and Reynolds, E. B. "NSF and DARPA as Models for Research Funding: An Institutional Analysis". *MIT*. July 2015. <https://ipc.mit.edu/wp-content/uploads/2023/07/NSF-and-DARPA-as-Models-for-Research-Funding-An-Institutional-Analysis.pdf>
- Porter, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. The Free Press, 1998.
- Rogers, E. M. *Diffusion of Innovations*. Free Press, 2003.
- Savastieieva, O. M., Zhuravlova, T. O., and Skliarov, D. Yu. "Derzhavna finansova pidtrymka innovatsiinoi diialnosti v natsionalnykh umovakh neoindustrialnoho rozvytku" [State Financial Support of Innovation in the National Context of Neo-Industrial Development]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 35 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-31>
- Schumpeter, J. A. *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle*. Harvard University Press, 1934.
- Schwab, K. *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Business, 2017.
- Ukrainian Startup Fund – Fond rozvytku innovatsii. <https://usf.com.ua>
- "Vseukrainska Innovatsiina ekosystema "Sikorsky Challenge Ukraina"" [All-Ukrainian Innovation Ecosystem "Sikorsky Challenge Ukraine"]. <https://www.sikorskychallenge.com/>

Науковий рецензент – Третяк В. П.,

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри управління та адміністрування ННІ «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна